

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA

FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

1128383

POLITIKA RIEŠENIA NEZAMESTNANOSTI V SRBSKU

2010

Darina Žila

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

POLITIKA RIEŠENIA NEZAMESTNANOSTI V SRBSKU

Bakalárska práca

Študijný program:	Ekonomika a manažment agrosektoru
Študijný odbor:	3.3.20 Odvetvové ekonomiky a manažment
Školiace pracovisko:	Katedra ekonomiky
Školiteľ:	prof. Ing. František Kuzma, PhD.

Nitra, 2010

Darina Žila

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Darina Žila vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Politika riešenia nezamestnanosti v Srbsku“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre, 3. máj 2010

.....

Darina Žila

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie pánovi prof. Ing. Františkovi Kuzmovi, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej bakalárskej práce.

Taktiež by som sa chcela pod'akovať aj svojej rodine a priateľom, ktorí ma podporovali a umožnili realizovať prieskum.

ABSTRAKT

Cieľom práce na tému „Politika riešenia nezamestnanosti v Srbsku“ je snaha o riešenie danej problematiky, ktorá je práve fenomén nezamestnanosti. Zameraná je na rôzne opatrenia, ktoré musia byť splnené za účelom dosiahnutia pozitívnych výsledkov. V práci sú uvedené hlavné príčiny, ktoré najviac vplývajú na nezamestnanosť a hlavný dôraz je kladený predovšetkým na to, ako problematika nezamestnanosti vplýva na rodinu a životné podmienky obyvateľstva. Analyzovali sme nezamestnanosť z viacerých hľadísk a vykonali rôzne porovnania, ktoré nám dali jasný obraz o veľkosti tohto problému. Najviac sme sa zamerali na komparáciu občanov podľa veku a pohlavia za posledných päť rokov. Keďže sa počet nezamestnaných obyvateľov z roka na rok menil, mohli sme uzavrieť, že nezamestnanosť je strašne rozsiahla a má často negatívne účinky na jednotlivca, ako aj na celú rodinu. Problém nezamestnanosti nemožno vyriešiť v krátkom čase, ani tento problém úplne eliminovať, no môžeme sa pokúsiť navrhnúť aspoň určité opatrenia, ktoré by mohli napomôcť k riešeniu danej problematiky.

Kľúčové slová: Nezamestnanosť, Príčiny nezamestnanosti, Politika nezamestnanosti, Ekonomická kríza.

ABSTRACT

The objective of the work "The Policy Solution of Unemployment in Serbia" presents an effort made in order to solve the current problem which is the phenomenon of unemployment. It is focused on different measures which must be fulfilled in order to achieve positive results. The main reasons that cause unemployment are noticed in the work. The impact of unemployment on family welfare and life conditions of the population in general is especially emphasized. We have analyzed various aspects of unemployment and taken different comparison which gave us a clear picture of the size of this problem. We have focused mostly on comparing people of the same age or sex in the last five years. Since the numbers of unemployed residents each year have changed, we could conclude that unemployment is extensive and often has negative effects on individuals, as well as on the whole family. The problem of unemployment cannot be solved in a short time period, neither it cannot be eliminated completely, but at least we can try to propose some measures that could contribute to solving the problem.

Key words: **Unemployment, Causes of Unemployment, Unemployment Policy, Economic Crisis**

POUŽITÉ OZNAČENIA

napr. – napríklad

tzv. – takzvané

t. j. – to jest

atď. – a tak ďalej

OBSAH

ÚVOD	9
1 PREHĽAD O SKUTOČNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY	11
1.1 Dejiny vývoja nezamestnanosti	11
1.2 Charakteristika nezamestnanosti	12
1.3 Meranie nezamestnanosti	16
1.4 Druhy a formy nezamestnanosti	17
1.5 Príčiny nezamestnanosti	20
2 CIEĽ PRÁCE	21
3 METODIKA PRÁCE A MATERIÁL	22
3.1 Predmet skúmania	22
3.2 Metódy skúmania	23
3.3 Možné návrhy opatrení aktívnej politiky zamestnávania	23
4 VLASTNÁ PRACA	25
5 ZÁVER	41
6 POUŽITÁ LITERATÚRA	45

ÚVOD

Nezamestnanosť v Srbsku predstavuje jeden z najzávažnejších problémov, ktorý zasahuje do takmer všetkých stránok života. Srbská ekonomika sa v roku 1999 nachádzala v nulovom bode. V dôsledku útokov NATO a hospodárskych sankcií sa hospodárstvo rozpadlo. Nezamestnanosť vystúpila na 50 a inflácia až na 150 %. Všetko sa začalo meniť na lepšie až v roku 2001. Krajina bola zabezpečená finančnou výpomocou a privatizáciou.

Mnohé pokusy o vyriešenie tohto nie len ekonomického, ale aj sociálneho problému boli neúspešné. Od toho času bolo prijaté obrovské množstvo opatrení a vypracovaných stratégií boja s nezamestnanosťou.

Definícia nezamestnanosti je založená na tom, že osoba schopná práce je vyradená z možnosti pracovať v platenom zamestnaní. Býva často označovaná za prejav porúch na trhu práce a jej rozsah sa meria ukazovateľom miery nezamestnanosti.

Nezamestnanosť je problém, v dôsledku ktorého má človek nielen nedostatok financií, ale aj pocit nepotrebnosti. Práca človekovi dáva zárobok i pocit užitočnosti, prepojenia s ostatnými ľuďmi. Poskytuje možnosť seberealizácie, utvrdzuje, že človek niečo dokáže. Nezamestnaný prirovnáva stratu zamestnania k strate príbuzného alebo priateľa a dožíva to ako traumy. Možné sú tri etapy tejto traumy. Najskôr je šok. Ak ľudia zostávajú nezamestnaní niekoľko mesiacov a opakovane zlyhávajú v pokusoch zamestnať sa, duševne upádajú, sú zlomení, strácajú nádej, neveria už vlastným schopnostiam ani sľubom politikov. Nezamestnaný človek postupne stráca chuť pracovať, stráca kontakt s ľuďmi, dostáva sa do izolácie. Chýba mu životný elán a energia.

Dlhodobá nezamestnanosť znamená vypadnutie z pracovného procesu. Tento fakt so sebou prináša ďalšiu radu problémov ako stratu pracovných zvykov a kvalifikácií, sociálnu izoláciu, alkoholizmus, drogové závislosti. Množstvo týchto klientov sa tak ocitá na okraji spoločnosti a stáva sa prakticky nezamestnanou skupinou osôb.

Čím dlhšie bude nezamestnanosť trvať, tým viac sa bude strácať dôvera v získaní zamestnania. Hľadanie práce sa stane menej systematické, menej pravidelné a menej intenzívne. Aby sa tejto situácii predišlo, je potrebné čo najskôr začať s rekvalifikáciou a zvyšovaním kvalifikácie.

Nezamestnanosť sa zväčšuje v dôsledku:

- Nedostatočného využitia hospodárskych kapacít,
- Nesprávnej investičnej politiky, t.j. vkladanie do silných a drahých investícií,
- Migrácie obyvateľstva z nevyvinutých oblastí do miest,
- Nesúladu systému školstva s potrebami hospodárstva.

V období krízy dochádza k masovej výpovedi zamestnaných a cena otvárania nových pracovných miest rastie. Kvôli tomu, zamestnávateľia nemajú záujem o zamestnávanie nových pracovníkov. Jedna z dôležitých podmienok pri zamestnávaní je aj pracovná skúsenosť (ktorú mladí nemajú dostatok), takže dôchodcovia a veľký počet zamestnancov pracujú honorárne.

Keď je v otázke štruktúra nezamestnanosti v hospodárstve, v horšej situácii sú ženy, lebo je ich účasť v celkovom počte nezamestnaných 56,5% čo tvorí viac ako polovicu nezamestnaných. Dôsledky toho sú: vydaj, starosť o deti atď.

Najväčšiu účasť v nezamestnanosti podľa veku majú osoby 31 až 40 rokov, čo je 24,9%.

Srbsko je krajina s vysokým percentom nezamestnanosti, pritom každý má pri sebe akurát toľko peňazí, aby prežil. Pod hranicou chudoby žije viac ako 50% obyvateľov. Rozdiely medzi Srbskom a Slovenskom sú obrovské. I keď sú slovanské národy, historické pomery vytvorili veľké rozdiely medzi Slovenskom a Srbskom, čo cítiť vo vzduchu, mentalita národa je iná. Spomínané veci sú naozaj iba najskromnejšími bodmi, kde sa vyslovene dajú zachytiť rozdiely medzi danými krajinami. Život v Srbsku je vzrušujúci a ťažký.

1. PREHLAD O SKUTOČNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

1.1. Dejiny vývoja nezamestnanosti

Nezamestnanosť sa najviac prejavuje v dobre vyspelých spoločnostiach a je viazaná na deľbu práce. V Európe sa tento problém začal prejavovať na začiatku 19. storočia. V tom období sa nezamestnanosť najviac prejavovala u robotníkov ktorý pracovali v priemysle. Vrchol nezamestnanosti bol dosiahnutý na začiatku 20. storočia.

Do konca 1914 roku sa striedali dve fázy a to fáza recesie a prosperity. Keď prevažovala fáza recesie, tak nezamestnanosť bola strašne vysoká a dopyt strašne nízky. Trvalo to len strašne krátky periód, maximálne do niekoľkých mesiacov a to preto, lebo sa ekonomická aktivita mohla obnoviť pomocou regulačného mechanizmu zlatého štandardu. Výrobcovia a obchodníci vedeli znižovať ceny vtedy, keď bol vývoj hospodárstva negatívny. V tom prípade, spotrebitelia to potom vedeli využiť tak, míňali na tie výrobky veľké množstvo peňazí, zrýchlili výdavky aby mohli využívať nové ceny.

Nezamestnanosť vznikala z nedostatočnej ponuky ktorá bola viazaná na dlhší periód. Zlatý štandard bol obnovený v celom svete v roku 1929 roku a hlavný dôvod bol vznik krízy. Ekonómi a politici prišli na takú teóriu, že by najlepšie bolo aby sa nič neriešilo ohľadom toho, ale si neuvedomovali, že kríza sa prehľbuje viac a viac.

V roku 1932 nezamestnanosť sa začala rozširovať aj do väčších krajín ako čo je Veľká Británia, Nemecko a USA. Situácia na trhu sa stala nepriaznivou a podniky si už nemohli dovoliť znižovať ceny bez toho, aby pracovali so stratou. Skôr sa zameriavali na zníženie svojich výdavkov, čiže svojím zamestnancom a dodávateľom rozdeľovali menšie množstvo kúpnej sily. Z hľadiska celého hospodárstva, takýto postup bol veľmi negatívny, lebo zhoršoval recesiu. Na začiatku tridsiatych rokov 20. storočia, teoretici začali rozlišovať makroekonomiku a mikroekonomiku.

Neskoršie sa začal prejavovať fenomén ktorý bol v tom období minimálny – k nezamestnanosť. Došlo sa k uzáveru, že vlády a centrálné banky by sa mali zmeniť a klásť väčší dôraz na podporu dopytu. Táto zmena priorít viedla k zrušeniu zlatého štandardu vo všetkých krajinách od roku 1931.

Keďže nezamestnanosť ako makroekonomický problém bol analyzovaný od strany J. M. Keynesa v jeho všeobecnej teórii úroku, nezamestnanosti a peňazí on radil bojovať striedavo proti nezamestnanosti (z nedostatočného dopytu) a proti inflácii (z prebytku

dopytu). Túto teóriu aplikovali jeho stúpenci a nazývame ju teóriou „stop and go“ (stoj! – choď!) ktorá bola aplikovaná do roku 1970.

Neokeynesovkú politiku najčastejšie využívali západoeurópske krajiny, uprednostňovali akcelerátorov s rizikom, že nechajú priestor inflácii aby sa zmiernil ich rast, nebudú priamo pôsobiť na ceny a dôchodky.

Okolo roku 1970 podniky začali pracovať s menšími ziskami a to preto lebo mali málo pracovníkov. Dôvod nebol nedostatok odbytu, ale nezáujem sa zväčšovať. Potom sa začala objavovať klasická nezamestnanosť. Reakcia vlády bola rovnaká, ako aj v prípade keynesovskej nezamestnanosti. Tento krát sa ju nesnažili zanedbať a potlačiť, ale pripojili k nej infláciu. Reštriktívne opatrenia nie len, že pomohli v redukcii inflácii, ale aj v klasickej nezamestnanosti. Politika podpory dopytu by musela dávať pozor v oblasti medzinárodných platieb, aby nedošlo k zväčšeniu nerovnováhy a aby nevyvolala návrat klasickej nezamestnanosti.

Nezamestnanosť je základným ukazovateľom ktorý vplýva na ekonomickú rovnováhu ekonomiky.

Nezamestnanosť sa aj ďalej považuje za jeden z najväčších problémov a hrozieb modernej spoločnosti s ktorou sa už každá krajina do teraz stretla. V modernej a zjednotenej Európe sa zdieľa názor, že hospodársky rast by mohol vytvoriť predpoklady pre zníženie nezamestnanosti.

1.2. Charakteristika nezamestnanosti

Nezamestnanosť je sociálny a ekonomický problém. Predstavuje stratu cenných papierov a dovádza do stvárania veľkých problémov s ktorými sa stretávajú zamestnanci a to s poklesom dôchodkov. Aj keď sú ekonomické náklady nezamestnanosti vysoké, peňažné vyjadrenie nemôže správne dosiahnuť ľudské a psychologické straty, ktoré prinášajú trvalú nedobrovoľnú nezamestnanosť.

Podľa **Samuelsona, P. a Nordhousa, W. (1992)** straty spoločnosti ktoré vznikli dôsledkom nezamestnanosti sú len doloženými stratami v modernej ekonomiky. Zameriavajú sa na to ako na peňažné vyjadrenie ktoré nevyužíva zodpovedné ľudské, sociálne a psychologické straty ktoré sú hlavným problémom vzniku nedobrovoľnej nezamestnanosti. Centrálnym problémom modernej spoločnosti je nezamestnanosť.

Ekonomika nevyrába toľko koľko by mala a to sa najčastejšie prejavuje pri veľkej nezamestnanosti, počas recesie ktorá je aj hlavným spôsobom mrhania. Bez ohľadu na to, že ekonomické náklady sú veľmi vysoké peňažné vyjadrenie nevystihuje adekvátne sociálne, psychologické a ľudské straty ktoré so sebou prináša obdobie trvalej nedobrovoľnej nezamestnanosti. Podľa neho existuje vždy určitá nezamestnanosť, ktorá sa najviac prejavuje keď ľudia menia svoje bydlisko, zo sťahovania atď.

Hlavné zmeny v miere nezamestnanosti v čase vyplývajú zo zväčšenia sa počtu tých, ktorí stratili prácu. Táto príčina narastá v čase recesie, a to z dvoch dôvodov:

- Zväčšuje sa počet ľudí, ktorí strácajú zamestnanie
- Trvá dlhšie kým ľudia nájdu nové miesto

J. M. Keynes v roku 1936 publikoval svoje významné dielo „Všeobecná teória zamestnanosti, úroku a peňazí“.

Hlavným problémom v Keynesovej Všeobecnej teórii je princíp efektívneho dopytu, je to model makroekonomickej rovnováhy pri neúplnej zamestnanosti. Skúmal príčiny ktoré najviac dovádzajú do porušenia ekonomickej rovnováhy ktorá vyvrcholila hlbokou celosvetovou recesiou v rokoch 1929 – 1933 ktorá bola sprevádzaná nevyužitím výrobných zdrojov, najmä pracovnej sily. Preto sa najviac zameriaval na riešenie problému nezamestnanosti.

Za hlavnú príčinu nezamestnanosti pokladal nedostatočný efektívny dopyt, ktorý vymedzuje hranice rozsahu investícií, a tým i nezamestnanosť. Ide o to, že trhová ekonomika nevytvára vždy taký efektívny dopyt, ktorý by za primerané ceny realizoval hodnotu reálneho národného dôchodku, plynúceho z plného využitia výrobných zdrojov.

Nakoniec prišiel k záveru, že trhový mechanizmus prestal na tvorbu ekonomickej rovnováhy pôsobiť. Usúdil, že problém nezamestnanosti môže riešiť len štát a to len tak, že zabezpečí nevyhnutný objem efektívneho dopytu.

Sojka, M. – Konečný, B. (1996) uvádzajú, že zdravý vývoj ekonomiky by okrem výrazného tempa hospodárskeho rastu mal súčasne znamenať i nízku alebo mieru nezamestnanosti. Dôležitý význam má nezamestnanosť mladých ľudí, lebo ak mladí ľudia nezískajú potrebné pracovné návyky a prípravu, vedie to k postupnej degradácii kvality práce ako výrobného faktora. Čím neskôr si mladí ľudia na pracovné návyky a disciplínu zvykajú, tým menej sú adaptabilní.

Lisý, J. et al. (1999) uvádza, že Keynes uznával rovnako ako neoklasická ekonómia existenciu *dobrovoľnej nezamestnanosti*. Ľudia sa stávajú dobrovoľne nezamestnanými, lebo nie sú ochotní pracovať za mzdu, ktorá nezodpovedá hraničnému produktu práce, ak hraničná neúžitocnosť práce je vyššia ako mzda. Dobrovoľne nezamestnaný pri danej úrovni miezd uprednostňuje pred prácou štúdium, voľný čas, starostlivosť o deti. Hlavnou príčinou nedobrovoľnej nezamestnanosti sú nepružné mzdy. Neoklasická ekonómia uznáva existenciu iba dobrovoľnej nezamestnanosti, pretože ceny aj mzdy sú pružné.

Salin, P. (1993) nazýva rovnovážny objem zamestnanosti „plnou zamestnanosťou“. Ide o situáciu, kde všetci, ktorí si prajú pracovať v takej práci, ktorú môžu poskytnúť, prácu skutočne nachádzajú, a to na také dlhé obdobie, na aké si prajú. Skutočnosť, že niektoré osoby v danom okamihu nepracujú alebo niektoré nepracujú toľko, koľko by mohli, neznamená, že úroveň plnej zamestnanosti, alebo rovnovážna zamestnanosť, nie je dosiahnutá. Je celkom možné, že niektoré subjekty si neželajú pracovať, pretože podmienky, ktoré sú im ponúkané na trhu práce, sa im nezdajú dostatočne podnecujúce k tomu, aby mali dôvod na predaj svojich pracovných služieb namiesto toho, aby ich využili sami. Existuje teda aj želaná nezamestnanosť, t. j. situácia želanej „nepráce“.

Kovačka, M. (1992) uvádza, že o nezamestnanosti môžeme hovoriť vtedy, keď sú ľudia schopní pracovať a boli by ochotní prijať aj minimálnu mzdu, ktorú vyplácajú niekomu s ich schopnosťami a zručnosťou, ale buď si ešte nemôže nájsť prácu alebo si ešte nezabezpečili vhodné zamestnanie.

Podľa **Mareša, P. (1994)** je nezamestnanosť v našej kultúre ťaživým existenčným zážitkom. Evidovanému nezamestnanému absenciu príjmu zamestnania nahrádza podpora v nezamestnanosti, v niektorých prípadoch dávka sociálnej pomoci.

Podľa **Árendáša, M. et al. (1999)** nezamestnanosť a inflácia sú dve neresti, dve zlé trhovej ekonomiky, ktoré nemožno eliminovať (zredukovať na nulu), a preto je potrebné ich makroekonomickou reguláciou a jej opatreniami minimalizovať.

Uvádza ďalej, že zložité vzťahy medzi nezamestnanosťou a infláciou patria medzi najväčšie záhady modernej trhovej ekonomiky. Pred tvorcami hospodárskej politiky a makroekonomiou stojí dilema:

Dosiahnuť čo najnižšiu mieru nezamestnanosti alebo dať prednosť zabezpečeniu cenovej stability?

Inflácia v podmienkach trhovej ekonomiky má mnoho príčin, je úzko spojená s pôsobením peňažných agregátov, veľký vplyv majú inflačné očakávania a v neposlednom rade tiež opatrenia a rozhodnutia hospodárskej politiky vlády.

Oficiálna definícia nezamestnanosti uvádza **Árendáš, M. et al. (1999)** je spojená s delením obyvateľstva na ekonomicky aktívne a neaktívne.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo – to sú ľudia, ktorí majú zamestnanie alebo sú nezamestnaní, ale si prácu aktívne hľadajú alebo sa budú môcť po dočasnom uvoľnení do práce vrátiť. Túto časť obyvateľstva nazývame aj ***pracovná sila krajiny*** a tvoria ju zamestnaní a nezamestnaní.

Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo – to sú ľudia, ktorí nemajú zamestnanie, ale nemajú záujem aktívne si hľadať prácu (študenti, penzisti, invalidi, ženy v domácnostiach atď.).

Podľa **Samuelson, Paul A. – Nordhaus, William D. (1992)** sú:

Zamestnaní – ľudia, ktorí vykonávajú akúkoľvek platenú prácu, ako aj tí, ktorí majú prácu, ale dočasne nepracujú kvôli chorobe, štrajku, dovolenky alebo z nejakého iného dôvodu.

Nezamestnaní – ľudia, ktorí nie sú zamestnaní, ale si prácu aktívne hľadajú alebo sa chcú vrátiť do práce. Človek je nezamestnaný, ak

- nepracuje a za posledné štyri týždne sa usiloval nájsť miesto
- je prepustený z práce a čaká, že ho povolajú späť
- mieni sa na budúci mesiac uchádzať o prácu.

Doba trvania nezamestnanosti je zložitý problém, ktorý ovplyvňuje celý rad faktorov pôsobiacich na makro, mikro a medze úrovni. Podľa **Rievajovej, E. (2003)** sa jedná predovšetkým o nasledovné faktory:

- demografické krivky populačného vývoja
- stav agregátneho dopytu po práci
- nízka mobilita práce (regionálna a profesná mobilita)
- flexibilita trhu práce, elasticita miezd a pomer medzi pracovným príjmom a sociálnymi dávkami

- výška a doba poberania podpory v nezamestnanosti
- efektívnosť nástrojov aktívnej politiky zamestnanosti
- informačná základňa trhu práce
- diferencie v ekonomickej výkonnosti regiónov
- nepružnosť trhu práce

Ďurďovičová, M. (1999) uvádza, že hlavným ekonomickým dôsledkom nezamestnanosti je nevyužitie potenciálu pracovnej sily, pretože každý nezamestnaný disponuje určitými schopnosťami, zručnosťami, vedomosťami, ktoré pri ich využívaní neprinášajú žiaden úžitok. To sa prejavuje poklesom hrubého domáceho produktu na jednej strane a rastúcimi nákladmi na strane druhej.

Pri odstraňovaní všetkých prejavov nezamestnanosti významnú úlohu zohráva aktívna politika zamestnanosti, ako jedna zo súčastí hospodárskej politiky.

Trh práce je špecifický trh, poznamenáva **Rievajová, E. (2003)**, jeho špecifiká vychádzajú z toho, že práca je funkciou pracovnej sily a je úzko spojená s osobnosťou človeka. Trh práce nie je typickým konkurenčným trhom, ale trhom administratívne značne regulovaným. Na trhu práce však celkom nefungujú štandardné trhové mechanizmy vyrovnávajúce ponuku a dopyt prostredníctvom ceny práce, t. j. mzdy. Trh práce teda svojím fungovaním vedie k nerovnováhe a nezamestnanosti.

1.3. Meranie nezamestnanosti

Samuelson, Paul A. – Nordhaus, William D. delí obyvateľstvo vo veku nad 16 rokov na nasledovné skupiny:

Zamestnanci – sem patria taký ľudia ktorý vykonávajú nejakú platenú prácu, tj. platenú prácu, ale dočasne nepracujú kvôli choroby, štrajku alebo dovolenky.

Nezamestnaní – Ide o ľudí ktorý momentálne nie sú zamestnaní, ale si ju aktívne hľadajú, alebo sa chcú vrátiť do práce.

Človek sa považuje za nezamestnaného ak:

1. nepracuje a za posledné štyri týždne sa usiloval nájsť prácu
2. je prepustený z práce a čaká, že ho povolajú späť
3. chce začať pracovať od budúceho mesiaca.

Za zamestnaných ľudí sa nepovažujú tí ktorý len uvažujú o práci. A aby si tú prácu našli, musia vložiť väčšie úsilie, ako čo je napr. zúčastňovanie sa na prijímacích pohovoroch.

Mimo pracovnej sily – Zahŕňa 34% dospelého obyvateľstva, ktoré vedie domácnosť, nemôže pracovať kvôli zdravotným problémom, alebo jednoducho vôbec nemá záujem pracovať.

Pracovná sila – Do tejto skupine sa zahŕňajú všetci tí ktorý sú alebo zamestnaní alebo nezamestnaní.

Miera nezamestnanosti je podľa **Árendáša, M** (2007) ukazovateľ, ktorý hovorí o stave a vývoji nezamestnanosti. Vypočíta sa ako percentuálny podiel nezamestnaných na ekonomicky aktívnom obyvateľstve.

Evidenciu a meranie nezamestnanosti v Srbsku ma na starosti Štatistický úrad Srbska.

Štatistický úrad Republiky Srbska

Tento úrad je plne zodpovedný za metodiku výpočtu nezamestnanosti. Na základe vybranej vzorky zisťuje mieru nezamestnanosti a publikuje ju v pravidelných štvrtročných publikáciách.

1.4. Druhy a formy nezamestnanosti

Základné formy nezamestnanosti sú *dobrovoľná a nedobrovoľná nezamestnanosť*.

Anglický ekonóm **J. M. Keynes** tvrdil, že trhové ekonomiky okrem dobrovoľnej nezamestnanosti majú aj nedobrovoľnú nezamestnanosť. Je to ekonomická nezamestnanosť a vyskytuje sa nie len vo fázy recesie, depresie ale i vo fáze expanzie a vrcholu.

Existencia dobrovoľnej nezamestnanosti zahŕňa jeden problém ktorý sa nedá často pochopiť. Keď heterogénny pracovníci hľadajú a testujú rôzne druhy práce, tak nezamestnanosť môže byť efektívnym výsledkom v situácii.

Zamestnanci ktorý dobrovoľne pracujú uprednostňujú voľný čas alebo iné činnosti pred pracou pri danej úrovni miezd. Sem však patria aj tí zamestnanci ktorí si hľadajú svoje prvé zamestnanie alebo menej produktívny pracovníci ktorí uprednostňujú sociálne dávky alebo poistenia pred menej platenou pracou. Jesto veľa dôvodov pre ktoré by sa

Ľudia mohli rozhodnúť, že nebudú pracovať za dané mzdové sadzby a niektorý sa zase môžu oficiálne považovať nezamestnanými.

Jednoducho nemožno porovnávať skúsenosť mnohých nezamestnaných pracovníkov s elegantnou klasickou teóriou dobrovoľnej nezamestnanosti.

Anglický ekonóm J. M. Keynes tvrdil, že trhové ekonomiky okrem dobrovoľnej nezamestnanosti majú aj nedobrovoľnú nezamestnanosť.

Poznáme nasledovné typy nezamestnanosti:

- **Frikčnú nezamestnanosť** – predstavuje hlavný dôsledok neustáleho pohybu ľudí medzi regiónmi, pracovnými mestami alebo všelijakými štádiami životného cyklu. Ale aj napriek tomu, ekonomika ktorá má plnú zamestnanosť taktiež sa stretáva s určitým pohybom ľudí, napríklad keď si študenti po skončení školy hľadajú zamestnanie alebo keď sa matky zase zaujímajú o prácu po období starostlivosti o deti. Pracovníci ktorí sú frikčne nezamestnaní a často menia svoje pracovné miesta alebo siahajú za niečím lepším, nazývajú sa aj *dobrovoľne nezamestnaní*.

- **Štruktúrnu nezamestnanosť** – vyjadruje nesúlad medzi ponukou a dopytom pracovníkov. Do týchto nesúladov dochádza najčastejšie vtedy keď dopyt po jednom druhu práce rastie, kým dopyt po inom druhu práce a klesá a ponuka sa neprispôsobuje dostatočne rýchlo ako čo by mala. Treba často pozorovať na rovnováhu medzi zamestnancami alebo regiónmi, lebo niektoré sektory sa lepšie rozvíjajú, kým iné upadajú. V polovici osemdesiatych rokov vznikol napríklad nedostatok zdravotných sestier, pretože záujem o tú prácu sa zvyšoval pomaly, kým dopyt po opatrovateľskej starostlivosti rýchlo rástol v dôsledku starnutia obyvateľstva. Na druhej strane dopyt baníkov sa po desaťročia znižoval v dôsledku nedostatočnej geografickej mobility práce a kapitálu. Miera nezamestnanosti zostáva vysoká najčastejšie v regiónoch s rozsiahlou ťažbou uhlia.

- **Cyklickú nezamestnanosť** – prejavuje sa vtedy keď je celkový dopyt po práci nízky. Do zvýšenia nezamestnanosti najčastejšie prichádza vtedy keď výdavky a output klesajú. V roku 1982 počas recesie vzrástla miera nezamestnanosti v 48 z 50 štátov Únie. Na mnohých trhoch tento súbežný rast bol signálom, že rastúca nezamestnanosť je väčšinou cyklická. Rozdiel ktorý sa vyjadruje medzi cyklickou, frikčnou a štruktúrnou nezamestnanosťou pomáha ekonómom aby lepšie diagnostikovali celkový zdravotný stav na trhu práce. Vysoká úroveň frikčnej alebo štruktúrnej nezamestnanosti sa môže prejavíť aj vtedy, keď je celkový trh práce v rovnováhe. Cyklická nezamestnanosť vzniká počas

recesii, keď zamestnanosť klesá v dôsledku nerovnováhy medzi agregátnou ponukou a dopytom.

- **Sezónnu** - vzťahuje sa na sezónnu prácu (napr. v zime je nezamestnaných viac stavbárov). Hovoríme o nej vtedy, keď je cyklická nezamestnanosť pravidelná a spojená s prírodným cyklom;

- **Skrytú** - navonok sa neprejavujúcu, nezamestnaný nemá prácu dlhšie ako 1 rok. V tomto prípade je veľmi ťažký návrat späť do práce, preto sa s týmito nezamestnanými nepočíta v štátnej politike zamestnanosti;

- **Absolútnu** - v určitej oblasti spoločnosti je počet hľadajúcich zamestnanie vyšší, ako počet pracovných miest;

- **Technologickú** - v rámci technologického vývoja sa vyvíja trh práce vzhľadom na požadované profesie (obzvlášť v priemysle a v poľnohospodárstve sú potrebné určité profesie a vzdelanie);

- **Špeciálne typy nezamestnanosti** (napr. nezamestnanosť mládeže, žien, regionálna, trvalá atď.);

- **Nepravú** - zdanlivú, dobrovoľnú, sú to osoby, ktoré sa prihlásili do radov nezamestnaných iba preto, aby mohli poberať dávku v zamestnanosti, resp. iné štátne dávky v sociálnej pomoci;

- **Neúplnú** – obyčajne ju sledujeme ako zdieľanie jedného pracovného miesta dvoma osobami alebo prácu na skrátenú pracovnú dobu.

Vo všeobecnosti podľa doby nezamestnanosti rozlišujeme:

- nezamestnanosť od 0 – 6 mesiacov – **krátkodobá**
- nezamestnanosť od 6 – 12 mesiacov – **strednodobá**
- nezamestnanosť od 13 a viac mesiacov – **dlhodobá**

1.5. Príčiny nezamestnanosti

V západnej Európe hlavné dôsledky nezamestnanosti sa zaraďovali do dvoch základných skupín:

- Liberálne orientovaný ekonómovia, ktorí dávajú dôraz na nedokonalosť trhov (resp. vo fungovaní ekonomík)
- Na druhej strane budú sociálnodemokratickí teoretici, ktorí vnímajú hlavný problém najčastejšie vtedy keď dochádza k oslabeniu cieľov sociálnej politiky a do oslabeniu síl.

Hlavné príčiny ktoré vplyvajú na nezamestnanosť nie je možné konkrétne odhaliť. Medzi najčastejšie príčiny, ktoré sú nám známe patrí ako čo je napr. nerovnováha medzi investíciami a úsporami, recesia a spomalenie ekonomického rastu, migrácia, nezáujem o prácu, problémy nastávajúce s technológiou, hospodárske a politické zmeny a iné. Netreba zanedbávať 80. roky, lebo v tom období sa výdavky v rozvinutých európskych krajinách v podstate vôbec nemenili, t.j. zostali nezvýšené.

Nezamestnanosť sa začala prejavovať aj vo vyspelých západoeurópskych krajinách, ktoré majú najmä problémy s investíciami. Ich úroveň je značne nízka.

Vysokú mieru nezamestnanosti možno vo všeobecnosti vyjadriť ako zmes sociálnych, demokratických, ekonomických a ideologických faktorov, ktorá má nie len značný prechod na odlišnú sociálnu štruktúru a organizáciu spoločnosti, ale aj na výrobné a technologické charakteristiky.

Ak sa toto uskutoční, tak nastanú ďalšie problémy a je možné očakávať, že spôsoby a riešenia ktoré boli založené na spomínaných ideologických alebo teoretických východiskách na vysokej úrovni budú nevyužiteľné a neefektívne a sa budú musieť hľadať nové riešenia.

2. CIEĽ PRÁCE

S pojmom „nezamestnanosť“ sa posledné časy čoraz viac a viac stretávame. Potrebne je čím lepšie analyzovať daný problém a snažiť sa navrhnúť opatrenia ako ho zmierniť alebo sa ho zbaviť.

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce bolo získať rôzne údaje a poznatky viazané za nezamestnanosť a riešenia problému nezamestnanosti v Srbsku, ktorá je jedným z hlavných a najväčších problémov v tomto štáte.

Práca má za cieľ poukázať na:

1. rôzne miery nezamestnanosti vyjadrené v tabuľkách a grafoch v perióde od roku 2005 až 2009,
2. príčiny veľkej nezamestnanosti,
3. poznatky o psychologických a sociálnych aspektoch,
4. analýzu riešenia problému nezamestnanosti ,
5. vplyv nezamestnanosti na životné podmienky a správanie rodín,
6. vplyv celkovej ekonomickej politiky v krajine,
7. makroekonomické príčiny nezamestnanosti, ktoré sa odzrkadľujú v nasledovnom:
 - Finančný kapitál sa nachádza v rukách cudzincov – ľubovoľné prepúšťanie robotníkov z práce.
 - Podozrivá a špekulatívna privatizácia zastavila výrobu, čo má za následok nemožnosť využitia vlastných zdrojov.
 - Vysoká zadlženosť štátu sa dôsledne zväčšuje lebo sa kredity vkladajú do spotreby a udržiavanie umelej hodnoty domácej valuty.

Návrhy na vyriešenie problému nezamestnanosti sú nasledovné:

- motivovanie mladých na školenie a eventuálnu rekvalifikáciu,
- rekvalifikácia starších osôb ktoré stratili zamestnanie,
- prekonávanie predsudkov o jednotlivých druhoch práce (tzv. čisté a špinavé práce) - každá práca by mala ovplyvňovať človeka,
- prekonávanie predsudkov o tzv. mužských a ženských zamestnaniach - zapájať ženy do jednotlivých druhov práce, ktoré sa považujú výlučne ako mužské,
- stimulovanie podnikov (zo strany štátu), aby zamestnávali mladých ľudí bez pracovnej skúsenosti.

3. METODIKA PRÁCE A MATERIÁL

3.1. Predmet skúmania

Predmetom tejto bakalárskej práce je skúmanie nezamestnanosti v celom Srbsku a hľadanie možných riešení ako tento problém prekonať.

Ekonomická situácia v Srbsku je zložitá, ale najväčšia nádej sa vkladá do poľnohospodárstva od ktorého sa očakáva nárast v blízkej budúcnosti. Srbsko spolupracuje s rôznymi medzinárodnými inštitúciami a má veľký záujem o vstup do EÚ. Vzťahy medzi Srbskom a EÚ formálne odštartovali v roku 1999, kedy bola krajina zahrnutá do tzv. Procesu stabilizácie a pridruženía pre západný Balkán a v roku 2000 bolo považované za „potenciálne kandidátske krajiny“. Aby sa zabránilo oslabeniu reformnej vlády v Belehrade, v Srbsku bola 19. decembra 2009 zrušená vízová povinnosť do Schengenu.

Srbsko je ochotné prijať rôzne opatrenia, ktoré vedú k dosiahnutiu žiadaných cieľov a zlepšeniu ekonomickej situácie. EÚ so Srbskom podpísala Dohodu o stabilizácii a pridružení, ktorá ponúka krajinám technickú pomoc a perspektívu členstva.

Srbsko je už veľa rokov prenasledované hospodárskou a finančnou krízou. Rast hospodárstva sa znížil o 2,9% v roku 2009, ale medzinárodný fond predpokladal omnoho väčší pokles a to až o 4%. Srbsko je prenasledované úverovou krízou a neustálou žiadosťou o zahraničné pôžičky pre znovu naštartovanie ekonomiky. Hlavný problém predstavuje aj boj proti korupcii. Ďalšie oblasti, v ktorých musí Srbsko vynaložiť ešte viac úsilia sú privatizácia, dane, clá, udeľovanie licencií a ochrana poskytovateľov informácií. Nezamestnanosť v Srbsku sa z roka na rok stále zvyšuje. Miera nezamestnanosti v roku 2008 bola 50,8% a v apríli roku 2009 bolo iba 16,4% ekonomický aktívneho obyvateľstva.

Tendencia nezamestnanosti sa neupokojuje. Štát sa snaží krátkodobými opatreniami riešiť tento trend otváraním subvenčných pracovných miest. Subvencie sa vyjadrujú v dočasnom zbavení sa daní novo zamestnaných pracovníkov. Za následok týchto opatrení sa považuje to, že sa robotníci na svojich pracovných miestach zdržiavajú iba zatiaľ, kým podnik dostáva štátne subvencie. V poľnohospodárskych podnikoch tiež je ťažko nájsť prácu, lebo je poľnohospodárstvo zaťažené vysokými cenami inputa, nekonkurenčným dovozom a neobmedzenými vývoznými trhmi.

3.2. Metódy skúmania

- a. **Abstrakcia** - umožňuje sa zbaviť všetkých zbytočných a nepodstatných skutočností a dávať do vzájomného vzťahu potrebné a podstatné veci. Ekonomické javy vedia byť niekedy veľmi zložité a ekonomika musí dané problémy analyzovať, rozkladať javy na jednoduchšie časti z cieľom hlbšieho poznania jednotlivých stránok skúmaných javov.
- b. **Syntéza** – umožňuje využiť všetky výsledky ktoré sme získali analýzou a poznanie skúmaného javu ako celku, poznať ich vzájomné väzby a štruktúru.
- c. **Indukcia** – postup známych poznatkov k všeobecnému poznatku.
- d. **Dedukcia** – postup od všeobecného k jednotlivému.
- e. **Komparácia** – porovnávanie javov ako i metódy pozorovania, experimentovania a modelovania, využívajú sa tiež metódy kvantitatívnej analýzy.

3.3. Možné návrhy opatrení aktívnej politiky zamestnávania

Priority aktívnej politiky zamestnávania v roku 2010 v prvom rade sú usmernené na vkladanie do ľudského kapitálu, podnecovanie sociálnej inklúzie na trhu práce a otváranie nových pracovných miest. Rešpektujúc smernice a odporúčania európskej politiky zamestnávania, priority politiky zamestnávania v Srbsku v roku 2010 sú:

1. otváranie nových pracovných miest, znižovanie vplyvu ekonomickej krízy na existujúce zamestnania a zväčšovanie formálneho zamestnávania v súkromnom sektore,
2. znižovanie nezamestnanosti mladých a propagovanie zamestnávania mladých, zvlášť tých, ktorí sú ohrození zmenšenou možnosťou zamestnávania,
3. decentralizácia politiky zamestnávania a podnecovanie rozvoja regionálnej a lokálnej politiky zamestnávania,
4. väčšie vkladanie do ľudských kapacít, zveľaďovaním vzdelávania a rôznych druhov kurzov za účelom zosúladenia ponuky a potrieb na trhu práce,
5. promovanie sociálnej inklúzie a rovnakých možností na trhu práce.

V roku 2010 aktívna politika zamestnávania bude usmernená na realizáciu aktivít, ktoré dávajú krátkodobé výsledky, ale taktiež, aj na strednodobý periód, ktorý privedie k stabilite a udržateľnosti trendu vzrastu zamestnanosti, zmenšeniu regionálnych rozdielov, zväčšeniu produktivity, znemožňovaniu byť vylúčený z trhu práce a zapojovanie sa do procesov práce.

Do kategórii osôb ktoré budú mať prioritu v zapojovaní sa do opatrení aktívnej politiky zamestnávania v roku 2010 sú zaradené:

- Dlhodobó nezamestnané osoby,
- Nezamestnaní bez kvalifikácii (akejkoľvek školy) alebo nízko kvalifikovaní,
- Invalidné osoby,
- Rómi,
- Utečenci a vystaňovalci

Opatrenia aktívnej politiky zamestnávania, ktoré sú usmernené na zveľaďovanie zamestnanosti a ktoré sa realizujú Nacionálnou službou pre zamestnávanie (Úrad práce) sú:

- sprostredkovanie v zamestnávani osôb, ktoré hľadajú zamestnanie
- profesionálna orientácia a poradenská práca súvisiaca s plánovaním kariéry
- subvencie, ktoré dostáva zamestnávateľ
- podpora samo zamestnávaniu
- dodatočné vzdelávanie a rôzne kurzy
- verejné práce

Osobitný dôraz sa kladie na zamestnávanie mladých do 30 rokov života a bez pracovnej skúsenosti vo svojom odbore. Práve beží konkurz „Prvá šanca 2010“. Tento program je určený pre zamestnávateľov súkromného sektora a dáva možnosť, aby mali mladí možnosť zamestnať sa bez pracovnej skúsenosti a získať práva na refundáciu (návrat) zárobkov a poplatkov pre sociálne poistenie.

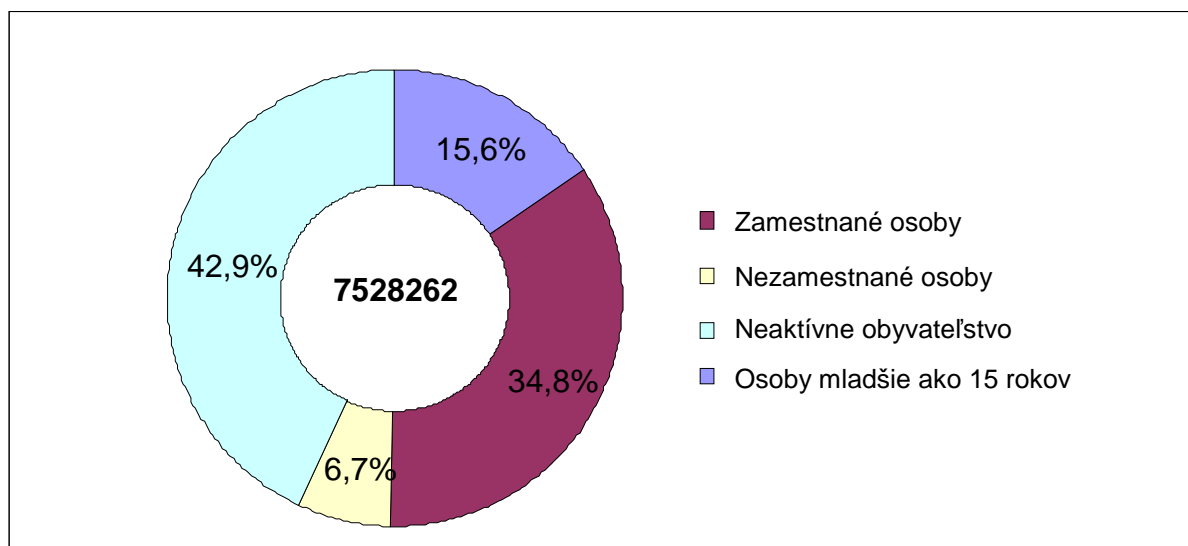
Táto bakalárska práca sa skladá z úvodu, prehľadu o skutočnom stave riešenej problematiky, cieľu práce, metodiky práce a materiálu, vlastnej práce, záveru a použitej literatúre.

4. VLASTNÁ PRÁCA

Analýza výsledkov výskumu

Obr. 1

Celkové obyvateľstvo podľa aktivity, rok 2009

Prameň: Štatistický úrad Srbska

V predchádzajúcom grafe sme znázornili celkový počet obyvateľstva podľa aktivity na rok 2009, ktoré tvoria všetky zamestnané a nezamestnané osoby. Celkový počet tvoril 7.528.262 osôb, ktorý bol ďalej triedený podľa štyroch skupín a to na:

- zamestnané osoby - 34,8%
- nezamestnané osoby – 6,7%
- neaktívne obyvateľstvo – 42,9%
- osoby, ktoré sú mladšie ako 15 rokov – 15,6%

Do zamestnaných osôb sú zaradené tie osoby, ktoré pracovali najmenej jednu hodinu v týždni za ktorú boli platené a taktiež aj osoby, ktoré v tom týždni neboli na pracovisku. Zamestnaných tvoria nie len osoby, ktoré pracujú v nejakom podniku, ale aj individuálny poľnohospodári, členovia, ktorí pomáhajú v domácnosti ako aj osoby, ktoré si samostatne našli nejakú prácu a uzavreli zmluvu (písomne alebo ústne) bez tvorby pracovného vzťahu.

Zamestnané osoby v roku 2009 spolu tvorili 2.616.437 z čoho ženy 1.130.327 a muži 1.486.109. Nezamestnaných osôb, ktoré nemajú žiadne zamestnanie, bolo o čosi menej a to 502.982 z čoho ženy tvorili 245.109 . Neaktívne obyvateľstvo, t.j. obyvateľstvo, ktoré tvoria osoby staršie ako 15 rokov a nie sú zaradené do aktívneho obyvateľstva tvorí 3.230.909 osôb, čo je vzhľadom na zamestnané osoby veľmi veľký počet. Viac neaktívne boli ženy. Osoby, ktoré sú mladšie ako 15 rokov tvorili 15,6% kde bolo 613.645 mužov a 564.289 žien.

Tab. 1

Počet nezamestnanosti

Obyvateľstvo staré 15 a viac rokov		
<i>Srbsko</i>	<i>Celkový počet nezamestnanosti v %</i>	<i>Počet nezamestnaných osôb</i>
2005	20,8	719.881
2006	20,9	693.024
2007	18,1	585.472
2008	13,6	445.383
2009	16,1	502.982

Prameň: Štatistický úrad Srbska

V predchádzajúcej tabuľke sme porovnávali nezamestnanosť za posledných päť rokov. Ako možno vidieť, tak nezamestnanosť sa z roka na rok menila. Ak zoberieme údaje z celkového počtu nezamestnaných, ktoré tvorí percento nezamestnaných v celkovom počte aktívneho obyvateľstva, tak najväčší počet nezamestnaných bol v rokoch 2005 a 2006. To obdobie bolo najkritickejšie. V roku 2007 nezamestnanosť klesla na 18,1%. K takému veľkému úpadku nemohlo dôjsť iba kvôli aktívnym opatreniam, ale predovšetkým kvôli fáze tranzícii v ktorej sa Srbsko nachádza. Na zamestnanosť najviac vplýval príliv zahraničných investícií v roku 2006, ktoré za následok mali angažovanie veľkého počtu nezamestnaných. Na treťom mieste sa nachádza opatrenie ekonomickej politiky, ktoré sa vzťahuje na edukáciu, rekvalifikáciu a vzdelanie, t.j. na všetky opatrenia, ktoré sú vo vzťahu so zmenšením počtu nezamestnanosti. Treba spomenúť aj opatrenia, ktoré najviac zodpovedajú zamestnávateľovi - sú to subvencie, ktoré slúžia na otváranie nových pracovných miest. Celkový počet nezamestnanosti v roku 2008 tvoril 13,6% pričom v apríli roku 2008 nezamestnanosť bola 13,3% a v októbri 14,0%. V apríli roku 2009 tvorila 15,6% a v októbri roku 2009 sa zväčšila o 1%. Konečný stav v roku 2009 bol 16,1%. Za posledné roky došlo k rôznym zmenám, ale najväčší pokrok bol z roku 2008 na rok 2009.

Obyvateľstvo, ktoré má 15 a viac rokov života, po aktivite v roku 2009 tvorilo vo Vojvodine 134.608 nezamestnaných a v centrálnom Srbsku 368.374, čiže celkový počet nezamestnaných bol 502.982. Prišli sme do záveru, že najväčší počet nezamestnaných je v centrálnom Srbsku.

V Srbsku momentálne žije okolo 97.000 utečencov a 209.000 interne vysťahovaných osôb z Kosova a Metóchie, z čoho 6.200 ľudí aj ďalej žije v kolektívnych

centroch, ktorých jesto 74. Počet nezamestnaných medzi tou populáciou tvorí 33%, 61% nemá vyriešenú bytovú otázku a iba 5% vyjadrilo svoju žiadosť na návrat na svoju rodnú zem. Treba zdôrazniť, že veľký počet utečencov nemá žiadosť o srbskú štátnu príslušnosť, ale taktiež ani na návrat do svojho domova. Najväčší problém predstavuje Chorvátsko, lebo utečencom ešte nevyriešilo právo na pobyt. Počet nezamestnanosti v Srbsku v roku 2009 sa zväčšil z 18% na 21%. Ako sa predpokladá, tak počet nezamestnanosti v roku 2010 bude 21,5%.

Nacionálna menšina, ktorá má veľmi veľký vplyv na nezamestnanosť sú Rómi a podľa počtu je na druhom mieste. V Srbsku žije okolo 108.000 Rómov, ale podľa štatistík UNICEF-a počet je omnoho väčší a to od 400.000 do 700.000. Podľa počtu, Rómi tvoria druhú nacionálnu menšinu v Srbsku. Predpokladá sa, že je počet Rómov značne väčší, lebo sa najčastejšie vyjadrujú ako príslušníci ostatných nacionálnych menšín podľa jazyku a prostredia v ktorom žijú. Väčšina Rómov sú nevzdelaní alebo majú skončenú iba základnú školu. Zaujímavé je to, že iba jedna tretina Rómov vie písať, kde sa zvyšná druhá tretina vie iba len podpísať. Kvôli tomu, väčšina pracuje iba za malé peniaze alebo niektorí nepracujú vôbec.

Celkový počet zamestnaných Rómov tvorí 9%, 7,8% tvoria Rómovia, ktorí majú skončenú základnú školu a iba 0,03% patrí osobám so skončenou strednú alebo vysokou školou. Väčšina rómskych detí ide stopami svojich rodičov a účinkuje v zabezpečovaní existencie svojej rodiny a to najčastejšie zbieraním sekundárnych surovín čo je aj tradičné zamestnanie našich Rómov. Kruh biedy sa uzaviera a tieto deti zostávajú nezamestnanými mladými ľuďmi a nekvalifikovanými robotníkmi ako aj ich rodičia.

Tab. 2**Miera nezamestnaných osôb podľa vzdelania v %**

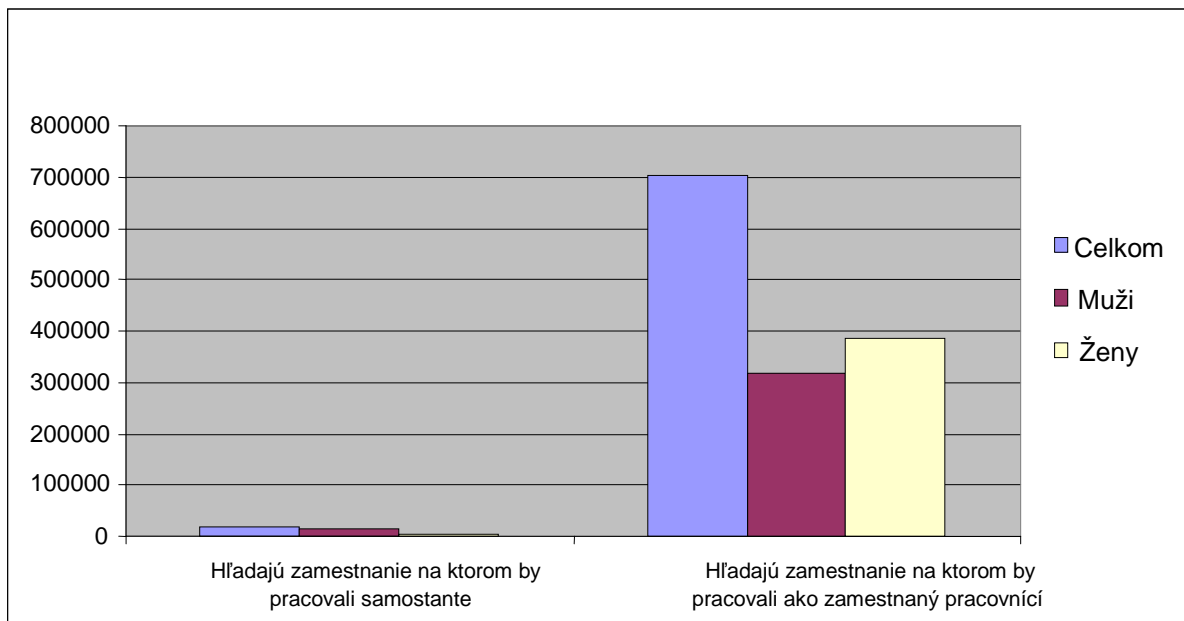
	2005 rok	2006 rok	2007 rok	2008 rok	2009 rok
Bez školy	0,7	4,0	0,9	3,7	0,3
Neúplná základná škola	3,3	12,0	3,0	12,2	2,5
Základná škola	17,0	23,9	18,3	22,6	17,8
Stredná škola	68,0	48,2	67,5	48,5	68,6
Vyššia škola	5,7	5,2	4,2	9,0	5,3
Fakulta, akadémia, vysoká škola	5,3	6,7	6,0	4,0	5,5

Prameň: Štatistický úrad Srbska

V predchádzajúcej tabuľke porovnávame ako sa pohybovala miera nezamestnaných osôb za posledných päť rokov. Najmenší počet za všetky obdobia tvoria osoby bez školského vzdelania. Miera nezamestnanosti v roku 2009 je pomerne rovnaká ako v roku 2005. Na rozdiel od toho, najväčšie zmeny sa začali prejavovať od roku 2006 až 2008. V roku 2006 sa drasticky zvýšila miera nezamestnanosti vrátane všetkých vzdelaní. Pri všetkých vzdelaniach, miera nezamestnanosti podobným tempom stúpala, kým pri strednej škole sa drasticky zmenšila. V roku 2007, miera nezamestnaných osôb podľa vzdelania vzhľadom na rok 2006 klesla, čo ju priviedlo k vyrovnaniu s rokom 2005. V dôsledku veľkej krízy, ktorá siahala Srbskom, znovu prišlo k zvýšeniu nezamestnanosti v roku 2008. Vláda Srbska zareagovala a priniesla rôzne druhy opatrení čo spôsobilo pokles nezamestnanosti v roku 2009. Napriek všetkému úsiliu, ktoré sa vkladá do riešenia tohto problému, nezamestnanosť je aj ďalej na vysokej úrovni.

V nasledovných dvoch grafoch budeme porovnávať zmenu nezamestnanosti podľa druhu práce akú hľadajú v perióde od roku 2005 až 2009.

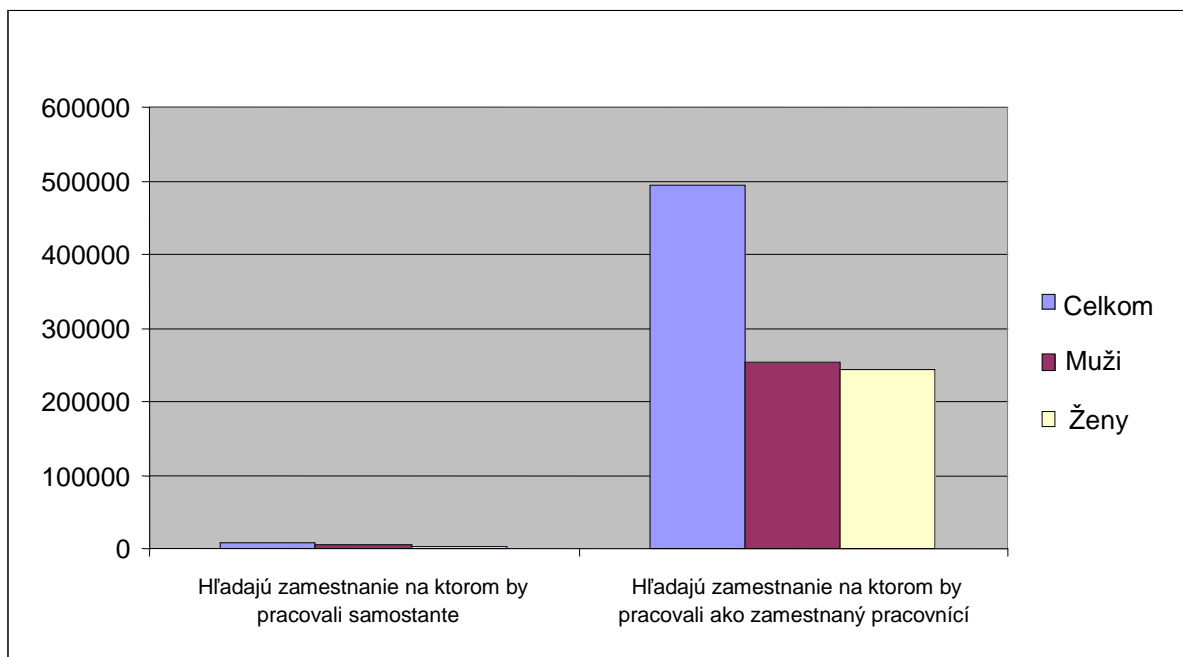
Obr. 2 Celkový počet nezamestnaných osôb podľa druhu práce akú hľadajú v 2005 r.

Prameň: Štatistický úrad Srbska

Celkový počet nezamestnaných osôb podľa druhu práce akú hľadajú a pohlavia v roku 2005 tvorilo 719.881 osôb. Počet nezamestnanosti sme skúmali na základe dvoch druhov zamestnania. V prvej polovici grafu sú znázornené osoby, ktoré hľadajú zamestnanie na ktorom by mohli pracovať samostatne. Tvorila ho muži a ženy. Celkový počet mužov, ktorí majú záujem samostatne pracovať, t.j. podnikat' tvorí 14.405 a ženy tvoria iba 4.375. Do druhej polovici sme zaradili pracovníkov, ktorí majú záujem o zamestnanie, v ktorom by mohli pracovať ako pracovníci. Muži tvoria 315.379 a ženy 385.722 osôb.

Obr. 3 Celkový počet nezamestnaných osôb podľa druhu práce akú hľadajú v 2009 r.

Prameň: Štatistický úrad Srbska

Celkový počet nezamestnaných podľa druhu práce akú hľadajú a pohlavia na rok 2009 tvoril 502.982 osôb. V predchádzajúcom grafe sú znázornené dva druhy zamestnania. V prvej časti sú znázornení ľudia, ktorí hľadajú také zamestnanie, v ktorom by mohli pracovať samostatne. Celkový počet tvorí 8.600 a druhú časť tvoria pracovníci, ktorí hľadajú stále zamestnanie a spolu tvoria 494.382 osôb.

Ako možno vidieť, rozdiel je veľmi veľký a to aj s dôvodom. Ľudia majú menší záujem pracovať samostatne, lebo sa im neopláca. Na zakladanie vlastného biznisu, potrebujú rôzne stroje, peňažné prostriedky a veľké množstvo vlastného kapitálu. Aby sa zväčšil záujem, krajský sekretariát vypísal súbeh na udelenie subvencií za samo zamestnanie osobám, ktoré sa nachádzajú na evidencii Úradu práce a ktoré môžu samostatne zabezpečiť podmienky na zamestnávanie zakladaním podniku. Subvencie sú určené na zabezpečovanie základných prostriedkov, surovín, strojov a vybavenie pracovného priestoru. Nedostatočný počet mladých ľudí, ktorým sa podarilo založiť vlastnú prácu je v Srbsku menší ako v iných vyvinutých krajinách. Štát musí podporiť idey mladých o zakladaní vlastných biznisov a umožniť im všetku potrebnú pomoc, aby svoje idey uplatnili v praxi, lebo sa v minulosti nedostatočne angažoval na podpore podnikateľstva mladých. Následok nedostatočného angažovania mladých v rozvoji podnikateľstva sa prejavuje v nedostatku vedomostí z pracovných, podnikateľských a manažérskych zručností, čo nás zasa vracia na reformu vzdelávania.

Na rozdiel od toho, zamestnaní pracovníci to majú o niečo ľahšie. Zamestnávajú sa v podniku, ktorý zodpovedá ich požiadavkám. Výhody sú v tom, že majú príležitosť pracovať v takom sektore za ktorý sa aj školili a pravdepodobne aj skončili prax.

Ďalej sme ich triedili podľa pohlavia, čiže na ženy a mužov. Celkový počet mužov tvoril 257.873 a celkový počet žien 245.109. Z grafu možno vyčítať, že väčší počet nezamestnaných tvoria muži. Hlavný dôvod toho je, že muži majú väčší záujem o hospodárenie a viacej sa zameriavajú na budovanie svojej vlastnej kariéry.

Za posledné štyri roky sa udiali rôzne zmeny. Srbsko sa stretávalo a aj ďalej sa stretáva s veľkou svetovou krízou, ktorá samozrejme najviac vplývala na nezamestnanosť vo všetkých oblastiach podnikania. Prišlo k rôznym zmenám, presnejšie zníženiam a to napr. celkový počet nezamestnaných osôb podľa druhu práce akú hľadajú a pohlavia v roku 2009 sa znížil o 216.899 osôb vzhľadom na rok 2005 . Náhodne vybraný počet žien, ktoré hľadajú zamestnanie v ktorom by mohli pracovať ako zamestnaní pracovníci v roku 2005 tvoril 385.722 a v roku 2009 - 242.290 osôb, čo predstavuje veľký pokles.

Tab. 3**Celková miera nezamestnaných podľa veku v %**

	2005 rok	2006 rok	2007 rok	2008 rok	2009 rok
Celkom	20,8	20,9	18,1	13,6	16,1
15-19 rokov	52,0	59,8	53,1	42,9	50,9
20-24	46,2	43,6	41,0	33,0	39,7
25-29	34,6	30,2	28,3	23,0	25,4
30-34	22,8	22,8	19,1	14,7	17,2
35-39	18,9	18,4	16,1	11,5	16,0
40-44	17,5	17,0	14,6	10,8	11,6
45-49	15,4	16,5	14,4	11,2	13,0
50-54	13,4	15,4	13,5	9,4	12,5
55-59	11,0	10,9	12,6	8,4	11,6
60-64	8,3	5,0	3,7	4,5	5,6
65-69	1,1	2,2	0,8	0,3	1,0
70-74	0,7	-	2,0	0,3	0,9

Prameň: Štatistický úrad Srbska

Pozerajúc sa na znázornené údaje o nezamestnanosti podľa veku od roku 2005 po rok 2009 možno si všimnúť, že najviac nezamestnaných osôb tvoria osoby vo veku 15 až 19 rokov. Ako sa roky zvyšujú, počet nezamestnaných osôb klesá.

Zamestnávateľ pri hľadaní svojich pracovníkov skôr zamestná staršiu osobu, ktorá má za sebou určité skúsenosti. Predsa ani toto rozhodnutie nie je vždy pravdivé. Mladí sú plní ambícií, elánu do práce a chcú svoje vedomosti uplatniť. Tým, že mladých považujú za neskúsených, zároveň sa im znižuje aj šanca zamestnať sa aj do budúcnosti. Z tohto vyplýva, že najdôležitejším problémom pri nezamestnanosti mladých je vzdelanie, neinformovanosť, nedostatočná angažovanosť patričných inštitúcií, pasivita mladých a nejestvovanie dlhodobej stratégie riešenia problému nezamestnanosti mladých.

Vzdelanie

Pred začiatkom profesionálnej kariéry, získané vedomosti vždy musia byť dostatočne využité na trhu práce a vo vzájomnom vzťahu s potrebami spoločnosti. Kvalita vzdelávania musí byť pod neustálou kontrolou a zdokonaľovaním. Inštitúcie formálneho vzdelávania musia poskytovať všetok teoretický podklad, ktorý musí byť zosúladení s praktickým využitím vedomostí a zručností. Neformálne vzdelanie, ktoré je nedostatočne

prítomné v našom vzdelávacom systéme je vyjadrené v odbornej praxe, ktorá by vo väčšej miere kvalifikovala kandidáta pre jeho budúce pracovné miesto. Ono predstavuje vzdelávaciu aktivitu ktorá má poskytnúť dodatočné vzdelanie, rozvíť samostatnosť a pracovné zvyky. Kvôli nedostatku formálneho vzdelania, ktoré sa pomalšie mení v súlade s potrebami spoločnosti, neformálna edukácia je tá, ktorá direktne znižuje priepasť medzi existujúcim a potrebným vzdelaním a želaniami mladých ľudí. Aby sa zdokonalil neformálny tvar vzdelania, potrebné je vážne pristúpiť jeho základnej reforme. Cieľ tejto reformy by mala byť intenzívnejšia spolupráca škôl a univerzít so štátom ako aj s rôznymi inými inštitúciami, ktoré sa zaoberajú neformálnym tvarom vzdelania. Na zväčšenie počtu mladých, ktorí sú adekvátne prichystaní za trh práce vplývajú aj súkromné univerzity, ktoré radi prijímajú svetové štandardy vo vzdelávaní a využívajú ich v praxi.

Neinformovanosť

Predchádzajúci periódy izolácie Srbska mal veľký vplyv na kultúru a organizovanie voľného času mladých. Namiesto toho, aby sa mladí zdokonaľovali, oni sa prepúšťajú rôznym necnostiam. Následok izolácie je, že mladí nemajú možnosť navštevovať a sledovať rôzne vzdelávacie obsahy v zahraničí, prerušenie spolupráce s ostatnými krajinami a slabá spolupráca v programoch zameraných na výmenu študentov.

Neadekvátna informovanosť mladých o potenciálnych požiadavkách jednotlivých druhov zamestnaní po skončení svojho školenia, tvorí cestu k hľadaniu prvého zamestnania veľmi ťažkou. Inštitúcie ako čo sú školy a univerzity nerobia nič ohľadom poskytovania adekvátnych informácií mladým o budúcom zamestnaní. Mladí ľudia vstupom na trh práce sa stretávajú s nemožnosťou dochádzania do informácií o možných zamestnaniach a tým pádom sa vzdávajú hľadania práce a čakajú, že „práca nájde ich“.

Nedostatočná angažovanosť patričných inštitúcií

Nezodpovedajúca angažovanosť škôl, fakúlt, študentských a žiackych organizácií v pomoci a odporúčaní budúcim účastníkom na trhu práce v značnej miere brzdí ich vynachádzanie. Vzdelávacie ustanovizne sú povinné dávať informácie a rady, ktoré sú potrebné mladým, aby po skončení školy mali reálny prehľad situácie na trhu práce. Ak tieto ustanovizne nemajú záujem za osud ich študentov, tak študenti sa musia sami

organizovať cez rôzne formy združenia, s cieľom poskytovania pomoci mladým, ktorí končia školenie. Univerzity a školy by mali bezpodmienečne podporiť takéto iniciatívy svojich študentov a žiakov dávajúc im všetku potrebnú pomoc, ako by úspešne realizovali taký program.

Pasivita mladých

Veľký počet mladých skôr ako čo sa dostanú na trh práce sú demoralizovaný a neočakávajú, že si úspešne nájdu zamestnanie. Následok takejto mienky vychádza z rôznych predsudkov. Tie predsudky sa vzťahujú na spôsob, ktorý je zameraný na dosahovanie nových zamestnaní. Veria, že ak nemajú známosti alebo peniaze kúpiť pracovné miesto, tak to zamestnanie nedostanú. Následok predsudkov môže byť taký, že budúci kandidáti sa vzdajú hľadania práce mysliac si, že sú diskriminovaný. Ekonomická závislosť od rodičov uprednostňuje takýto stav mladých, lebo im je poskytnuté všetko možné čo si požiadajú bez vlastnej práce a preto nemajú žiadosť opustiť taký spôsob života. Keď by rodičia videli tento problém a na čas vplývali na svoje deti, aby sa osamostatnili, počet nezamestnaných medzi mladými by sa zmenšil.

Nejestvovanie dlhodobej stratégie riešenia problému nezamestnanosti mladých

S cieľom zmenšenia nezamestnanosti mladých a ich osamostatnenia sa musí formulovať stratégia a konkrétne opatrenia politiky zamestnávania mladých medzi ktorými by prioritou mali:

- Umožňovanie daňových úľav pre podniky, ktoré zamestnávajú mladých ľudí.
- Zmenšenie potrebných podmienok za dostávanie pracovných miest, čo sa vzťahuje na získanú pracovnú prax a skúsenosť.
- Rozvoj podnikateľského ducha medzi mladou populáciou vo funkcii samo zamestnávania.

Ako hlavná prekážka vážnejšiemu riešeniu problému nezamestnanosti je neprítomnosť hoci akej dlhodobej štátnej stratégie, ktorou by sa na nacionálnej úrovni riešila táto otázka.

Tab. 4

Miera nezamestnaných podľa veku a pohlavia v %

	2005 rok		2006 rok		2007 rok		2008 rok		2009 rok	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
Celkom	16,8	26,2	17,9	24,7	15,8	21,0	11,9	15,8	14,8	17,8
15-19 rokov	46,2	61,0	56,0	67,2	52,0	55,2	38,1	50,7	46,6	58,5
20-24	44,4	48,7	38,3	51,8	37,0	46,7	28,8	38,9	37,7	42,6
25-29	26,9	44,2	27,2	34,1	25,3	32,3	21,7	24,8	24,2	27,0
30-34	15,8	32,0	17,1	29,9	15,1	23,5	11,8	18,1	15,5	19,2
35-39	12,5	25,6	15,2	22,0	11,5	21,5	9,0	14,3	11,5	21,0
40-44	13,4	22,5	12,8	21,1	12,3	17,1	7,3	14,6	8,7	14,7
45-49	11,0	20,7	14,9	18,5	11,3	18,2	8,5	14,0	10,9	15,3
50-54	11,2	16,3	13,3	18,4	12,6	14,6	8,9	10,1	11,9	13,3
55-59	11,9	9,1	9,9	13,0	14,0	10,1	8,6	8,2	13,4	8,7
60-64	9,3	5,8	4,5	6,1	4,0	3,0	6,4	0,9	8,1	1,1
65-69	2,0	-	2,4	1,8	-	2,3	0,6	-	1,8	0,0
70-74	1,1	-	-	-	3,2	-	-	0,8	0,0	2,3

Prameň: Štatistický úrad Srbska

Ako už bolo povedané v predchádzajúcej tabuľke, počet nezamestnaných najviac tvoria osoby vo veku 15 až 19 rokov. V tejto tabuľke budeme skúmať ako sa menila miera nezamestnanosti mužov a žien. Väčší počet patrí ženám a to aj s dôvodom. Ženy sa viacej zameriavajú na domácnosť, kým muži viacej siahajú za podnikaním, hospodárením a vlastnými ambíciami. V skutočnosti patriarchálne rodové režimy ovládali životom žien v súkromnej a verejnej sfére. Ženy boli častejšie zamestnané v zle platených odvetviach priemyslu (napr. v textilnom priemysle) alebo v službách. Často dostali zamestnanie, ktoré nezodpovedalo úrovni žien. Ženy v Srbsku pocítili bolestivé dôsledky vládnej nacionálnej politiky – mohli byť starostlivými matkami, no ich celkový potenciál bol brzdený.

V záujme dosiahnutia rovnosti medzi mužmi a ženami na pracovnom trhu treba:

- podporiť prístup žien k rozhodovacím funkciám a ich povyšovanie do funkcií spojených s právomocami - zavedením dočasných kvót pre ženy na takýchto postoch, a to predovšetkým vo verejnej či štátnej sfére;
- účinne stimulovať zamestnávateľa, aby ženám zverovali rozhodovacie pozície a nedali sa odradiť tým, že ženy sú potenciálne matky;
- vypracovať špeciálne podporné programy pre najviac ohrozené skupiny žien;
- zvýšiť počet dostupných zariadení starostlivostí pre deti, ktoré obom rodičom uľahčia zosúladenie zamestnania a rodiny;

- zmeniť štruktúru zamestnanosti, ktorá je v súčasnosti rodovo diferencovaná. V záujme toho sú potrebné vzdelávacie a rekvalifikačné programy zamerané zvlášť na ženy

Tab. 5 Štruktúra nezamestnaných osôb podľa dĺžky hľadania zamestnania a vzdelania v %, 2009 rok

	Bez škole	Neúplná základná škola	Základná škola	Stredná škola	Vyššia škola	Vysoká škola
Celkom	100%					
Zatiaľ nemajú záujem pracovať	-	-	0,8	0,5	-	-
Menej ako 1 mesiac	-	2,5	1,4	3,2	5,6	6,9
1-2 mesiacov	9,6	-	4,5	6,9	8,9	10,7
3-5	8,5	12,4	6,7	12,6	17,2	7,8
6-11	9,6	3,9	12,7	12,5	21,7	19,8
12-17	-	11,1	7,1	9,2	13,3	12,2
18-23	-	5,2	7,9	6,9	6,0	3,3
24-27	-	14,5	14,2	14,6	9,2	12,7
4-6 rokov	-	6,5	14,9	14,2	8,3	16,2
7-10	49,5	10,9	12,6	9,8	3,4	8,7
10 rokov a viac	22,7	33,0	17,4	9,7	6,6	1,6

Prameň: Štatistický úrad Srbska

Keď sa staneme plnoletými ľuďmi, tak jeden z hlavných cieľov je nájsť si zamestnanie. V roku 2009 najdlhší periód na čakanie zamestnania pripadol osobám bez nadobudnutého vzdelania a to od 7 do 10 rokov. Osobám s neúplnou základnou a základnou školou bolo na to potrebné viac ako 10 rokov. Za rozdiel od toho, osoby so skončenou strednou školou si ľahšie nájdu zamestnanie na ktoré čakajú od 2 do 6 rokov. Najlepšie sú na tom vysokoškoláci, ktorí na zamestnanie čakajú od 6 do 11 mesiacov. Z tohto môžeme prísť do uzáveru, že ľudia so zakončenou vysokou školou sú najviac hľadani a zároveň aj najskôr si nájdu zamestnanie. Toto by malo byť ponaučením mladým ľuďom, aby sa snažili nadobudnúť čím vyššie vzdelanie.

Aby sa splnili očakávania pracovného trhu navrhuje sa zakročiť v nasledovných oblastiach:

- Lepšie stimulovať zamestnávateľov a jednotlivcov k zvyšovaniu kvalifikácií.
- Otvoriť svet vzdelávania a odbornej prípravy .
- Ponúknuť lepšiu kombináciu kvalifikácií, ktorá by viac zodpovedala potrebám trhu práce.
- Lepšie predpovedať potrebu kvalifikácií v budúcnosti.

Podľa nedávnych odhadov strediska pre rozvoj odborného vzdelávania, v nasledujúcom desaťročí očakáva sa vytvorenie väčšieho počtu pracovných príležitostí, z ktorých väčšina bude vyžadovať pracovníkov s vysokou úrovňou kvalifikácií.

Zdokonaľiť svoje vzdelanie sa dá viacerými spôsobmi.

Niektoré z nich sú:

- Vzdelávanie odbornou literatúrou,
- Rôzne kurzy, ktoré sú zamerané na požadovanú oblasť,
- Pokračovanie štúdia na škole,
- Samo štúdium,
- Sledovanie konkrétnej oblasti na TV, internete.

Nezamestnaný si svoju situáciu chce vyriešiť tak, že pravidelne navštevuje Úrad práce, sleduje reklamy na TV, rádií, inzercie a zároveň navštevuje aj priamo zamestnávateľa. Treba dať dôraz aj na internet. Keďže je v poslednej dobe veľmi používaný, tak sa aj tam dajú vyhľadať rôzne potrebné informácie a zamestnania.

Pokiaľ ide o rozsah a druh iniciatívy k získaniu práce mimo Úradu práce podľa prieskumov, údaje sú nasledovné:

- 35,3% - preferuje sledovanie inzerátov a reakcie na ne,
- 24,7% - jednanie s podnikmi,
- 16,1% - príprava na súkromné podnikanie,
- 7% - hľadanie práce v zahraničí,
- 5,5% - podávanie vlastných inzerátov,
- 11,4% - nevyvíja v tomto smere žiadnu aktivitu.

Úrady práce využívajú viac ženy, osoby z problémových podnikov, osoby s veľmi nízkym a veľmi vysokým vzdelaním, v najnižších a najvyšších vekových kategóriách a z neuplatniteľných profesií. Niektorí hľadajú prácu prostredníctvom príbuzných a známych.

Súkromným službám dávala prednosť skôr skupina mladých kvalifikovaných pracovníkov preto, lebo úrady pre takúto skupinu nemajú ponuku pracovných miest. Staršie vekové kategórie si uvedomujú svoje limity a okrem seba samých sa spoliehajú na Úrad práce a na predošlého zamestnávateľa alebo na príbuzných a známych.

POROVNÁVANIE PERCENTA NEZAMESTNANOSTI V SRBSKU A CHORVÁTSKU

Rozpad Juhoslávie zapríčinil vojnu v Chorvátsku, v dôsledku čoho prišlo k pretrhnutiu ekonomických vzťahov s ostatnými juhoslovanskými republikami. Chorvátskom otriasala veľká ekonomická kríza a finančný chaos v hospodárstve. Prišlo k zníženiu výroby a k prepúšťaniu robotníkov z práce. Privatizácia spôsobila vážny problém – nezamestnanosť. Ubehlo mnoho rokov kým sa chorvátske hospodárstvo postavilo na vlastné nohy.

Pohľad na mieru nezamestnanosti v Chorvátsku, v roku 2009 vynáša 8,7% čo je asi o polovicu menej ako v Srbsku.

Keď hovoríme o nezamestnanosti mladých, môžeme prísť k záveru, že najviac nezamestnaných je so základným vzdelaním, potom nasleduje vysokoškolské a na koniec stredoškolské vzdelanie.

V Srbsku je situácia iná: najviac nezamestnaných je so stredoškolským vzdelaním, potom nasleduje základné a najmenej nezamestnaných je s vysokoškolským vzdelaním.

Miera nezamestnanosti v Chorvátsku podľa veku v percentách vynáša:

- Do 29 rokov 32,50 % z celkového počtu nezamestnaných
- Od 30 – 49 rokov 41,60 % z celkového počtu nezamestnaných
- Nad 50 rokov 25,90 % z celkového počtu nezamestnaných

V Chorvátsku je najviac nezamestnaných osôb od 30 – 49 rokov života, do 29 rokov a viac ako 50 rokov je nezamestnanosť nízka. V Srbsku je väčšina nezamestnaných do 29 r. života. S rastom rokov percento nezamestnanosti klesá, takže medzi staršou populáciou je malé percento nezamestnanosti.

Chorvátsky Úrad práce stále spolupracoval v aktivitách vzdelávania nezamestnaných osôb s cieľom zladenia ponuky s potrebami trhu práce. Stále hrá úlohu sprostredkovateľa pri sezónnom zamestnávaní. Keďže je v Chorvátsku turizmus jedno z najvyvinutejších hospodárskych odvetví, je tu zamestnaný veľký počet ľudí. Okrem toho, Chorvátsko má s Nemeckom podpísanú dohodu o sezónnom zamestnávaní, takže aj odchodom za prácou do Nemecka sa znižuje miera nezamestnanosti.

Chorvátsko má na rozdiel od Srbska konkrétne opatrenia aktívnej politiky zamerané na riešenie problému nezamestnanosti.

Má presne stanovené priority v nasledovných programoch:

- Nacionálny plán na podnet zamestnávania v roku 2009 a 2010
- Nacionálny program pre Rómov od 2005 – 2015 roku
- Nacionálny program pre mladých od roku 2009 – 2013
- Zákon o ochrane pracovných miest
- Nacionálna politika propagovania rovnoprávnosti pohlaví.

Nakoniec môžeme uzavrieť, že sú v Chorvátsku podniknuté konkrétne opatrenia politiky riešenia problému nezamestnanosti, ktoré sú kontrolované štátom. Takže sa s týmto problémom ľahšie vyrovnávajú ako v Srbsku.

5. ZÁVER

Nezamestnanosť je momentálne závažným problémom a hlavne v niektorých oblastiach narastá do neúnosnej miery. S týmto problémom sa stretávame ako v rozvojových, tak aj vo vyspelých krajinách. Nezamestnanosť býva často označovaná za prejav porúch na trhu práce a jej rozsah sa meria ukazovateľom miery nezamestnanosti.

I keď ekonomické straty sú veľmi vysoké, oveľa vyššie sú straty ľudské, sociálne a psychologické, ktoré vznikajú ako následok nedobrovoľnej nezamestnanosti. Výskumy ukazujú, že nezamestnanosť vedie k zhoršovaniu fyzického i psychického zdravia, k vyššiemu výskytu srdcových chorôb, alkoholizmu i samovrážd.

Nezamestnanosť má veľmi rozsiahle, väčšinou negatívne účinky na jednotlivca, ale aj na celú jeho rodinu a blízke okolie. Pre človeka je to veľmi ťažké obdobie a každý sa s týmto faktorom vyrovnáva po svojom. Niektorí to zvládnu lepšie, no na iných má nezamestnanosť veľmi drvivé účinky. Nemožnosť nájsť vhodné zamestnanie často nespôsobuje nezamestnanému len stratu príjmov, ale tiež stratu sebadôvery. V mnohých prípadoch pôsobí tlak nezamestnanosti finančné a emocionálne napätie v rodine. Bežným dôsledkom je rozpad práve tých vzťahov (rodinných a sociálnych), ktoré mali nezamestnanému poskytnúť podporu pri jeho snahe vrátiť sa na pracovný trh.

Nezamestnanosť na rodinu vplýva nie len prostredníctvom finančných ťažkostí, ale vplýva aj na:

- Krízu rodinného systému, narušenie denných rodinných návykov,
- Zmenu v sociálnych vzťahoch (sociálna izolovanosť rodiny v nezamestnanosti),
- Zmenu v postavení nezamestnaného člena v rodinnom systéme (strata autority v dôsledku straty príjmu, ktorým prispieval rodine),
- Zmenu v rozdelení domácich prác.

Rodina však nie je nezamestnanosťou len ohrozovaná, pre nezamestnaného sa naopak môže stať útočiskom. Podpora, ktorú nezamestnaní dostávajú zo strany vlastnej rodiny a príbuzenstva zahráva väčšinou pozitívnu úlohu. Do hľadania pracovnej príležitosti by sa mali zapojiť všetci. Nezamestnaný človek potrebuje cítiť podporu zo všetkých strán – pri hľadaní pracovného miesta, ale aj pri zvyšovaní kvalifikácie.

Návrhy na riešenie nezamestnanosti

Keďže je nezamestnanosť jeden z hlavných problémov s ktorým sa štát stretáva, navrhnuté bolo veľké množstvo opatrení a vypracovanie stratégií proti boju s nezamestnanosťou.

1. Rast ekonomiky a povzbudzovanie investorov, aby prišli obnovovať krajinu a zväčšiť zamestnanosť

Srbská vláda sa snaží vytvárať priaznivejšie politické i podnikateľské prostredie, ktoré by viac motivovalo domácich i zahraničných investorov investovať v krajine a obnovovať zastaranú infraštruktúru a rozšíriť výrobu.

V posledných rokoch sa podstatne zlepšila obchodná a podnikateľská situácia. Zahraničné spoločnosti, ktoré podnikajú na srbskom trhu nemajú významnejšie pripomienky, pokiaľ ide o obchodovanie v Srbsku. Rovnako sa dobre oceňuje spolupráca s vládnymi štruktúrami, predovšetkým s Ministerstvom pre ekonomické vzťahy so zahraničím. Taktiež museli zakalkulovať do svojich postupov vyššiu mieru rizika kvôli politickým turbulenciám. Zahraničné investície smerujú predovšetkým do sektorov, kde sú viditeľné inovácie a nové technológie, lebo srbský priemysel zaostáva v technológiách za ostatnými štátmi. Realizovala sa privatizácia ropného priemyslu Srbska (NIS) a taktiež aj najväčšej srbskej poisťovne DDOR Nový Sad.

Slovensko má so Srbskom veľké možnosti obchodu. Najväčšie možnosti importu zo Srbska sú v čiernej metalurgii a spracovaní farebných kovov, strojárstve, kovospracujúcom, chemickom, poľnohospodárskom, potravinárskom priemysle atď.

Srbský trh potrebuje zo Slovenska najmä energetické suroviny, výrobky papierenského priemyslu, strojárské výrobky a produkty chemického priemyslu. Teraz existuje široký priestor na zvýšenie tovarovej výmeny a vstupov slovenských investorov do srbského priemyslu. Mnohým slovenským podnikateľom ešte nie je známe, že Srbsko sa nachádza v centre zóny voľného obchodu.

Veľkou prednosťou Srbska je i najnižšia sadzba dane zo zisku podnikov Európe. Je zrejmé, že rozhodujúci vplyv na zlepšenie investičného ratingu Srbska bude mať najmä prekonanie vnútropolitických problémov, nasmerovanie do euroatlantických štruktúr a bližšia spolupráca s EÚ.

2. Konkrétne opatrenia prinesené rôznymi predpismi

Úrad pre zamestnávanie využíva nasledovné opatrenia:

- Sprevádza tréningy za aktívne vyhľadávanie práce
- Organizuje veľtrhy zamestnávania,
- Dáva subvencie zamestnávateľom,
- Organizuje tréningy za vypracovanie biznis plánov pre samo zamestnávanie,
- Organizuje kurzy za vyučovanie cudzích jazykov,
- Umožňuje kvalifikáciu a rekvalifikáciu.

Návrhy Syndikátu sú nasledovné:

- Reforma Úradu práce, t.j. zosúladiť potreby Úradu práce so systémom vzdelávania.
- Zapojenie sa do všetkých fáz schvaľovania zákonov a predpisov, ktoré regulujú oblasť zamestnávania.
- Aby sa otázka zamestnávania pracujúcich, ktorí v procese privatizácie zostali bez práce riešila cez program rekvalifikácie, vzdelávania a pomoci v hľadaní práce.
- Pasívne opatrenia v riešení problémov nezamestnanosti vzťahujúce sa na dávanie rôznych peňažných úhrad nezamestnaným a dávanie jednorazovej pomoci.
- Aby medzi opatreniami na riešenie nezamestnanosti osobitné miesto mali programy podnecovania zamestnávania mladých.
- Stimulovanie rozvoja podnikateľstva pri obľahčenom prístupe pôžičkám.
- Podniknúť všetky použiteľné opatrenia, aby sa zväčšil stupeň priamych investícií v hospodárstve a samým tým aj vytvorili podmienky na otváranie nových pracovných miest.
- Tvorba hospodárskeho pracovného prostredia v ktorom bude čím menej práce „na čierno“.
- Zákom určiť konkrétne opatrenia, ktorými by sa časti aktivít „sedej ekonomiky“ usmernili do legálnych ekonomických prúdov.

Konsolidáciou všetkých uvedených problémov v hospodárstve, poľnohospodárstve, bankovníctve, školstve, sociálnej politike vyriešil by sa aj problém nezamestnanosti.

Osobné návrhy na vyriešenie problému nezamestnanosti:

- zamestnávateľ by mal dávať prednosť mladým, aj bez pracovnej skúsenosti a nie zamestnávať dôchodcov a ľudí, ktorí už majú nejaké zamestnanie,
- otváranie väčšieho počtu pracovných miest,
- znižovanie platenia daní pri zamestnávaní,
- prilákať zahraničných podnikateľov,
- vybudovať čím lepšiu komunikáciu

6. POUŽITÁ LITERATÚRA

1. ÁRENDÁŠ, Marko a kol. 1999. *Základy ekonómie*. 2. vyd. Nitra : SPU, 1999. 400 s. ISBN 80-967111-3-X.
2. ÁRENDÁŠ, Marko. 2005. *Makroekonómia*. 2. vyd. Nitra: SPU, 2005. 381 s. ISBN 80-8069-524-5.
3. ÁRENDÁŠ, Marko. 2007. *Makroekonómia*, Nitra: SPU, 2007. 273 s. ISBN 978-80-8069 -914-7.
4. Autori s kol. MICHNÍK, Ľubomír – ŠÍBL, Drahoš - MIHÓK, Peter. 1995. *Ekonomická encyklopédia*. Bratislava : SPRINT, 1995. 630 s. ISBN 80-967122-2-5.
5. BAČEVIĆ, A. 2008. Populacija koja više ne raste. In *Poslovi: Oglasne novine nacionalne službe za zapošljavanje*, 2008, č. 254, s. 8.
6. *Bilteni*. 2009 [online] Belehrad : Anketa o radnoj snazi, 2005-2009, aktualizovane 2010 [cit. 2010-03-25]. Dostupné na: <<http://webrzs.stat.gov.rs/axd/drugastrana.php?Sifra=0018&izbor=publikacija>>.
7. ĎURĎOVIČOVÁ, Marta. 1999. Nezamestnanosť ako sociálne-ekonomický problém a možnosti jej znižovania celoživotným vzdelávaním. In: *Ekonomický časopis*, roč. 47, 1999, č. 1, s. 107-124.
8. KOVAČKA, Milan. 1992. *Makroekonomika*. 1. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1992. 273 s. ISBN 80-08-01490-3.
9. KVAPILOVÁ, Erika. 1994. *Sociálny štát a riešenie nezamestnanosti: (Poučenie pre Slovensko?)*. Bratislava : Prognostický ústav SAV, 1994. 34 s. ISSN 0862-9137.
10. LISÝ, Ján a kol. 1999. *Dejiny ekonomických teórií : Vývoj ekonomickej vedy*. 2. vyd. Bratislava : ELITA, 1999. 353 s. ISBN 80-85323-93-1.
11. LÖRINCOVÁ, Elena – ŠŤASTNÁ, Anna – GERGEL, Michal. 2004. *Ekonomické teórie : [Učebné texty pre dištančné štúdium]*. 2. vyd. Nitra : SPU, 2004. 198 s. ISBN 80-8069-441-9.
12. MAREŠ, Petr. 1994. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2. vyd. Praha : SLON – Sociolog. nakl., 1994. 151 s. ISBN 80-901424-9-4.
13. MARTINCOVÁ, Marta. 2002. *Nezamestnanosť ako makroekonomický problém*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2002. 133 s. ISBN 80-89047-31-9.

14. *Mjere aktivne politike zapošljavanja*. 2005 [online] Chorvátsko : Hrvatski zavod za zapošljavanje, aktualizované 2010. [cit. 2010-05-02]. Dostupné na: <<http://www.hzz.hr/default.aspx?id=3842>>.
15. RIEVAJOVÁ, Eva. 2003. Trh práce v tranzitívnych ekonomikách – východiská a stratégie. In *Práca a sociálna politika*, roč. 11, 2003, č. 8, s. 2-4.
16. SALIN, Pascal. 1993. *Makroekonómia*. Bratislava : ELITA, 1993. 362s. ISBN 80-85323-51-6.
17. SAMUELSON, Paul A. – NORDHAUS, William D. 1992. *Ekonómia*. 1 vyd. Bratislava : Elita, 2000. 820 s. ISBN 80-8044-059-X.
18. SAMUELSON, Paul A. – NORDHAUS, William D. 1992. *Ekonómia* 2. 13 vyd. Bratislava : BRADLO, 1992. 551 s. ISBN 80-7127-031-8.
19. *Sektor za zapošljavanje*. 2010 [online] Belehrad : Ministerstvo ekonomije i regionalnog rozvoja, aktualizovane 2010. [cit. 2010-05-02]. Dostupné na: <<http://www.merr.gov.rs/sektori/zaposljavanje.php?lang=lat>>.
20. SMC. 2008. Zapošljavanje-mere, podrška, planovi. In *Poslovi : Oglasne novine nacionalne službe za zapošljavanje, 2008, č.254, s. 2-3*.
21. SOJKA, Milan – KONEČNÝ, Bronislav. 1996. *Malá encyklopédie moderní ekonomie*. Praha : LIBRI, 1996. 270 s. ISBN 80-85983-05-2.
22. *Stopa nezaposlenosti*. 2009 [online] Belehrad : Republički zavod za statistiku, aktualizované 2010. [cit. 2010-03-25]. Dostupné na: <<http://webrzs.stat.gov.rs/axd/drugastrana.php?Sifra=0018&izbor=odel&tab=152>>.
23. Zakon o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti Sl.gl.RS 71/03.